

УДК 327.3:327.5

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-20-3>

Андрій Мороз

ORCID: 0000-0002-2184-2616

БЕЛЬГІЙСЬКИЙ ФЕДЕРАЛІЗМ: ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ, ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

Питання міжнародної та національної безпеки є актуальним для функціонування європейського простору протягом останніх років. Пандемія Covid-19, повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну, посилення сепаратистських настроїв та прихід до влади ультраправих сил за результатами виборів до Європарламенту в червні 2024 р. – усе це впливає на політичний ландшафт Європи й ставить під загрозу функціонування як єдиного європейського політичного вектора, так і державного устрою деяких країн. Зокрема, велику зацікавленість викликає функціонування федералізму в Бельгії як країни, яка є символом Європейського Союзу та об'єднаної Європи, ураховуючи поширення сепаратистських течій, що підтримуються та пропагуються третіми країнами задля власних геополітичних інтересів. У статті акцентовано на визначенні умов становлення та функціонування бельгійського федералізму як єдиного варіанта розв'язання складної проблеми міжетнічних відносин та збереження територіальної цілісності держави. А також визначено виклики й загрози для розвитку бельгійського федералізму, окреслено можливі сценарії його подальшого існування в контексті функціонування єдиної Європи.

Ключові слова: федералізм, Королівство Бельгія, Фландрія, Валлонія, сепаратизм.

Вступ. Ідентифікація необхідна не лише для людини, певної групи соціуму, а й для країни, оскільки будь-яке державне утворення рано чи пізно задається питанням своїх національних орієнтирів. Відповідно кожна держава прагне випрацювати власну модель державного управління, адаптуючи її до мовно-етнічних та регіональних особливостей. Традиційно склалися, що основними принципами державного устрою є унітаризм та федералізм. Федералізм Бельгії - рідкісне явище в історичній практиці державотворення, адже він виник не внаслідок об'єднання чи завоювання інших територій, а як результат трансформації унітарної держави у федерацію з виокремленням декількох ціннісно-символічних центрів.

Дослідження сучасного федералізму Бельгії зумовлене поширенням сепаратистських настроїв як реальної загрози територіальної цілісності країни, а можливий поділ Бельгії на певні самостійні регіональні утворення може стати серйозним випробуванням для мультикультурної моделі Європейського Союзу, оскільки саме Брюссель, столиця Бельгії, є місцем зосередження найважливіших інституцій ЄС та штаб-квартири НАТО.

Мета статті – дослідити процес становлення та функціонування бельгійського федералізму, що дасть змогу виявити його характерні риси та окреслити тенденції подальшого розвитку федеративних відносин, визначити чинники сепаратистських виявів та механізми запобігання й урегулювання регіональних конфліктів.

Матеріал і методи дослідження. Під час дослідження особливостей становлення та функціонування бельгійського федералізму використано метод аналізу, історичний, порівняльний і прогностичний методи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українському науковому дискурсі увага дослідників зосереджена на вивченні загальних основ федералізму (праці І. Кресіна, О. Куць, О. Майборода, О. Маруховської-Картунової, П. Надолішнього, М. Обушного, В. Ребкала, Ю. Римаренка, А. Сапсая та ін.), проте питання саме бельгійського федералізму досить вузько представлено у вітчизняній науковій думці, окремі аспекти розкрито в працях О. Батанова, О. Ременяки, О. Шарана.

Результати та обговорення. Поняття «федералізм» у сучасній науковій думці має багатозначний характер і зазвичай трактується як концепція, принцип, одна з форм політичного й національно-територіального устрою держави. Цей термін виник у системі філософсько-правових поглядів щодо особливостей функціонування державного устрою і, як зазначає дослідник О. Баталов, уперше був сформований у XVII ст. науковцем Й. Альтузіусом як теорія державного устрою, що передбачає формування ієрархії федеративних утворень на договірних засадах з низових рівнів громад до всезагального союзу, тобто коли індивіди добровільно об'єднуються в громади, громади, відповідно, у провінції чи регіони, а об'єднання регіонів формується в державу, при цьому зберігаючи верховенство права за всім народом [1, с. 72].

Федералізм є політичним і соціально-культурним феноменом з безліччю компонентів, водночас його трактування досить дискусійне, особливо коли йдеться про визначення специфічних ознак, функцій, цілей. Так, у Стенфордській філософській енциклопедії це поняття інтерпретується як «теорія або захист федеральних принципів розподілу повноважень між частинами-членами та загальними інститутами» [10]; американський дослідник федералізму Д. Дж. Елазар зазначає, що «федералізм – це щось більше, ніж просто структурна побудова; це також особливий спосіб політичної і соціальної поведінки, включно із зобов'язаннями до партнерства та активної співпраці з боку приватних осіб і інститутів...» [9]; науковець А. Фолсдал важливим аспектом функціонування федералізму визначає питання стабільності федеративних відносин між національними спільнотами чи меншинами [11]. Відповідно, ураховуючи різні підходи в науковому дискурсі, під федералізмом розуміють у вузькому сенсі форму державного устрою, а в широкому – політичний рух. На сучасній арені світу понад 60 моделей федералізму, формування яких здійснюється здебільшого шляхом об'єднання чи завоювання територій [1, с. 73].

Федералізм Бельгії є унікальним явищем, оскільки він був свідомо обраний як форма державного устрою з метою збереження територіальної цілісності країни, що налічує етнічні спільноти та лінгвістичні регіони. Саме загострення міжетнічних конфліктів у культурно-мовній, соціально-економічній та політичній сферах сприяли перетворенню унітарної Бельгії у федеративну. Становлення бельгійського федералізму було досить тривалим у часі й мало свої особливості.

Бельгія як самостійне державне утворення виникла на світовій карті в 1830 р. внаслідок поділу Королівства Нідерландів за мовно-культурними та релігійними особливостями. На момент становлення бельгійської державності найбільш прийнятною для неї була унітарна форма державного устрою, що мала забезпечити суверенітет та об'єднання нації. Але в середині XIX ст. посилювався міжетнічний конфлікт між двома найбільшими етнолінгвістичними спільнотами держави – валлонами й фламандцям.

Першопричиною стало те, що після виходу Бельгії зі складу Сполученого Королівства Нідерландів, де єдиною державною мовою була нідерландська, Конституцією 1831 р. було закріплено статус єдиної державної мови за французькою мовою. Низка прийнятих державних нормативних документів обмежувала використання нідерландської мови в суспільно-політичному та громадському житті держави. З метою убезпечення впливу Нідерландів на мовну політику Бельгії було ліквідовано систему державних шкіл з нідерландською мовою викладання, крім початкової школи в регіоні Фландрія; інститути Гента та Льєжа почали використовувати французьку мову для підготовки нової еліти держави. Із цією позицією не погоджувалися представники регіону Фландрії, для яких основною мовою була фламандська, тобто розмовна нідерландська. Як результат боротьби фламандців за своє право вільно володіти національною мовою у 1847 р. виник фламандський культурний рух, метою якого було відстоювання рівноправ'я для нідерландської мови. Діяльність фламандського культурного руху виявилася досить успішною, оскільки вже з 1873 р. судочинство, з 1878 р. органи державного управління,

а з 1890 р. навчальні заклади на рівні з французькою мовою починають використовувати й нідерландську [3, с. 146].

До мовного питання доєдналося питання економічне. Із часу незалежності Бельгії і до кінця Другої світової війни економічною силою держави була Валлонія. Цей регіон посідав лідерські позиції в промисловому виробництві, тоді як порти Фландрії використовували лише як логістичні пункти для транспортування валлонської продукції [3, с. 146]. Але із часом ця тенденція почала змінюватися, і вже у 1950-х роках Фландрія набула інвестиційної привабливості в нових промислових галузях. Її економічна перевага над Валлонією сприяла усвідомленню національних особливостей та розвитку національного руху. Із часом така суперечність переросла в масовані етнічні протистояння, посилювалися тенденції регіоналізації, що вилилися у відвертий сепаратизм. Бельгія виявилася неспроможною розв'язати внутрішні конфлікти в межах унітарної держави й стала на шлях поступового переходу до федеративного устрою.

Процес федералізації розпочався в 1962 р. з ухвалення Закону про фіксацію лінгвістичного кордону. Тобто тривала й наполеглива боротьба фламандців дала їм змогу не лише відстояти свої мовно-культурні права, а й стати рівноправним суб'єктом держави. Так, у 1970 р. на законодавчому рівні визначено функціонування громад і трьох державних регіонів; у 1980 р. надано статус автономії Фландрії та Валлонії, а фламандській мові – статус державної; у 1989 р. Брюссель отримав статус регіону. Завершальним етапом становлення федералізму стало підписання у 1993 р. угод між провідними політичними угрупованнями фламандців та франкофонів, а в 1994 р. ухвалення оновленої Конституції Бельгії, за якою бельгійська федерація складається із шести суб'єктів: трьох співтовариств (французьке, фламандське та німецькомовне) та трьох регіонів з високим рівнем автономії, сформованих за регіонально-економічною ознакою: Валлонський, Фламандський і Брюссельський. Також закріплено поділ країни на чотири лінгвістичні області: французької мови, нідерландської мови, двомовний регіон Брюсселя та регіон німецької мови [1; 3; 4]. Так, Бельгія стала федеративною конституційною монархією з парламентською системою, реалізувавши на практиці модель децентралізованої держави на етнолінгвістичних принципах.

Оскільки федералізм у Бельгії побудовано на унітарному фундаменті, то він має певні характерні риси, зокрема складну інституційну систему та наявність специфічних правових інститутів. Домінування в державі двох культурно-лінгвістичних спільнот зумовило двополярний характер бельгійського федералізму, що, з одного боку, дає змогу зберігати баланс у відносинах між валлонською і фламандською громадами, а з іншого – є джерелом відносної нестабільності, оскільки управління країною вимагає постійного пошуку компромісу на федеральному рівні між цими двома основними громадами, недосягнення якого може посилити суперечність між ними, сприятиме поширенню сепаратизму і, відповідно, позначиться на стабільності політичної ситуації. Як зазначає один із бельгійських політиків, складною проблемою для Бельгії є те, що вона перебуває «у стані постійної дипломатичної конференції, присвяченої переговорам між франкофонами та нідерландофонами» [7].

Співіснування громад – валлонів і фламандців – у межах єдиної федеральної держави хоч і має мирний характер, проте є небезпідставні побоювання порушення політичної стабільності в державі, цьому сприяє поява сепаратистських і націоналістичних партій та їх вплив на формування коаліційного уряду. Зокрема, у Фландрії функціонують великі партії, як-от «Фламандський інтерес» чи «Новий фламандський рух», що засновані на фламандському націоналізмі й виступають за розширення прав федеративних утворень, аж до відокремлення Фландрії як самостійної держави. У Валлонії сепаратистською партією є політичне об'єднання «Валлонія – Франція», що висуває ідеї приєднання цього регіону Бельгії до Франції, хоч і не користується великою підтримкою на регіональному рівні.

Початок ХХІ ст. у Бельгії характеризувався піднесенням екстремістського руху, що призвело до політичних криз, коли після федеральних парламентських виборів упродовж тривалого часу не вдавалося сформувати коаліційний уряд. Такі кризи спостерігалися у 2007, 2010, 2014 роках, причинами яких були і є соціально-економічні суперечності між заможною Фландрією та бідним валлонським півднем, а також культурно-лінгвістичні відмінності між франкофонами та нідерландофонами. Так, у 2010 р. представники партії «Новий Фламандський Альянс», отримавши найбільше місць у нижній палаті парламенту, блокували формування коаліційного уряду впродовж 541 дня [4; 2].

На національних виборах до Палати представників у 2024 р. перемогу отримали ультраправі партії: 16,7% голосів виборців було віддано за партію «Новий Фламандський Альянс»; 13,7% за партію «Фламандський інтерес» (яка відкрито виступає за незалежність Фландрії та збереження традиційних фламандських цінностей); решта партій отримали менш ніж 10% голосів виборців [6]. У Бельгії з літа 2024 р. триває коаліціада – перемовини щодо формування коаліційного уряду, і станом на січень 2025 р. перемовини ще не завершилися [5].

Переважа на виборах ультраправих партій і їх досить великий відсотковий відрив від демократичних сил є відображенням внутрішнього поділу країни: їх підтримка здебільшого відбувається в Північній Фландрії, що виступає за розширення автономії регіону чи навіть його відокремлення, відповідно, Південна Валлонія віддає свої голоси реформістам та соціалістам. Це свідчить про зменшення довіри бельгійців до панівних сил, а також про серйозний вплив на політичну ситуацію в державі третіх сторін. Зокрема, партії «Фламандський інтерес» та «Новий фламандський рух» мають тісні зв'язки з РФ [12], а враховуючи той факт, що Брюссель є центром європейської політики, переконливо можна зауважити, що Російська Федерація використовує діяльність цих партій для досягнення власних геополітичних інтересів – знищення політичної єдності Європи через розпалення сепаратистських настроїв та здійснення соціально-психологічного тиску на регіональні громади [8].

Як бачимо, реальною загрозою для територіальної цілісності Бельгії є поширення сепаратизму, що провокує розгубленість громадськості та породжує недовіру до конституційного устрою. З урахуванням сьогоденної ситуації, коли на політичній карті Бельгії ультраправі партії, зокрема «Фламандський інтерес» виступає за незалежність регіону Фландрія; «Новий фламандський рух» характеризується поміркованими поглядами і просуває конфедеративну модель Бельгії; соціалісти та представники консервативних сил пропагують політичний унітаризм, можна спрогнозувати декілька сценаріїв подальшого розвитку бельгійського федералізму.

Негативний сценарій. Розпад Бельгії, що передбачатиме утворення Фландрії як незалежного суб'єкта міжнародно-політичних відносин, оскільки за економічними показниками цей регіон не лише значно переважає Валлонію і цілком справедливо вважається «локомотивом» бельгійської економіки, а й по суті відповідає критеріям самостійної держави. Фландрія, на відміну від Валлонії та Брюсселя, які забезпечують себе лише на 60–70%, спроможна покривати соціальні витрати за рахунок власних доходів. За умови розпаду держави Валлонія увійде до складу Франції. Про свої національні права також заявлять представники німецької громади й вимагатимуть об'єднання з Німеччиною. Негативний аспект полягає ще й у тому, що розпад Бельгії може призвести до виникнення подібних ситуацій в інших європейських країнах, що підірве єдність Європи та створить можливості для збільшення впливу РФ, Китаю та США на цьому континенті. Важливим аспектом є статус Брюсселя як незмінної європейської столиці та його територіальна належність. Протягом багатьох років ідуть дискусії про перетворення Брюсселя на місто-державу, що буде підпорядковуватися безпосередньо ЄС, хоча як Фландрія, так і Валлонія не відмовляться від приєднання Брюсселю до них.

Позитивний сценарій. Збереження федеративного устрою Бельгії завдяки зменшенню сепаратистських настроїв та чинників через проведення реформ, спрямованих на формування

наднаціональної ідентичності, об'єднання національних меншин навколо єдиної наднаціональної ідеї. Адже Фламандський сепаратизм як загроза єдності держави уособлює радше протистояння політичних сил, ніж боротьбу народів за право на самовизначення. Навіть у період загострення суперечностей частка прихильників відокремлення Фландрії від Бельгії не перевищувала 14 %. Також варто пам'ятати, що Бельгія – конституційна монархія, і саме король залишається чи не найважливішим чинником, який утримує країну від розпаду, а з урахуванням подальшої регіоналізації ЄС цілком імовірно, що сама ідея поділу Королівства втратить свою актуальність.

Реалістичний сценарій. Перетворення Бельгії на конфедерацію, оскільки регіони вже зараз мають значний рівень самостійності й постійно претендують на збільшення автономії. Розширення фінансових і законодавчих повноважень Фландрії та Валлонії стане правовим механізмом протидії сепаратистським настроям, оскільки сепаратистські ідеї здебільшого використовують як інструмент боротьби за політичну владу. Нові політичні лідери регіонів прагнуть необмеженої влади на своїй території без контролю центру, тому й використовують етнолінгвістичні особливості регіонів для досягнення своїх цілей, водночас представники як фламандського регіону, так і валлонського віддають перевагу розширеній автономії, а не створенню нової держави. Важливим аргументом для стримування розвитку сепаратистських рухів буде членство Бельгії в ЄС як запорука збереження самого Європейського Союзу. Відповідно, за умови створення конфедерації питання внутрішньої політики вирішуватимуть автономні регіони, а питання зовнішньої політики та функціонування збройних сил держави здійснюватиметься через ухвалення спільних рішень на наднаціональному рівні.

Висновки. Федералізм у Бельгії побудований за національно-територіальним принципом і є найбільш демократичною формою державного устрою для врегулювання міжетнічних проблем і збереження єдності держави, оскільки він сприяє не тільки децентралізації державної влади, а й дає змогу двом домінантним спільнотам – франкомовній та нідерландомовній співіснувати в межах єдиної держави з урахуванням їхніх етнічних інтересів. Водночас більшість фахівців переконана, що бельгійський федералізм як політична модель, що формувалася з 1970-х до 1990-х років, майже вичерпав свій потенціал і подальші трансформації в напрямі децентралізації можуть призвести до демонтажу Бельгії як єдиної держави.

Серйозну загрозу для бельгійського федералізму становлять прояви сепаратизму, що походять переважно від фламандських політичних партій, хоч і політичні сили Валлонії виказують ідеї дезінтеграції. І хоча сьогодні ідеї сепаратизму не мають широкої підтримки серед бельгійського населення, натомість вони підігруються третіми сторонами для дестабілізації ситуації не лише в Бельгії, а й у Європі загалом. Зважаючи на гнучкість бельгійського федералізму та правові механізми протидії сепаратизму, сучасні його прояви поки що актуальні лише під час виборчих перегонів і, найімовірніше, не призведуть до поділу Королівства Бельгії в найближчому майбутньому, але, з урахуванням тенденції посилення ультраправих партій у багатьох країнах Європи, у подальшому можуть негативно впливати на формування єдиної європейської політики та функціонування Європейського Союзу, зокрема й існування єдиної Бельгії як центру ЄС.

Література:

1. Батанов О. Федералізм у сучасному світі: критичний погляд на проблеми доктрини та практики. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 71–80.
2. Браїловська К. Сепаратистські настрої в серці Європи: чи існує загроза існуванню єдиної Бельгії. *Аналітичний центр ADASTRA*. 2019. URL: <https://adastra.org.ua/blog/separatistski-nastroyi-v-serci-yevropi-chi-isnuye-zagroza-isnuvannyu-yedinoyi-belgiyi> (дата звернення: 10.12.2024)

3. Ключник Р. М., Кривошеїн В. В. Політична криза в Бельгії та перспективи її вирішення. *Грані. Політологія*. 2011. № 1 (75). С. 145–148.
4. Крук А. П., Романюк Н. Сепаратизм як загроза національній безпеці Бельгії. *Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки*. 2014. № 1. С. 87–89
5. Лобанов А. У Бельгії розпочався заключний етап коаліційних перемовин. *Інтернет видання LB.ua*. 03.01.2025. URL: https://lb.ua/world/2025/01/03/653429_belgii_rozpochavsya_zaklyuchniy_etap.html (дата звернення: 10.01.2025)
6. Присяжнюк М. Політична динаміка в окремих державах Європи у контексті виборів 2024 року: вплив на підтримку України. *Аналітичний портал: Зовнішня політика України*. 2024. URL: <https://analytics.intsecurity.org/european-countries-elections-2024/> (дата звернення: 24.12.2024)
7. Ризики європейського інтеграційного проекту: виклики та можливості для України / за ред. І. В. Клименко, І. В. Ус. Київ : НІСД, 2012. 88 с.
8. Belgium's PM De Croo resigns after election defeat. *POLITICS*. 06.10.2024. URL: <https://www.dw.com/en/belgian-pm-announces-resignation-after-difficult-evening/a-69318069> (дата звернення: 24.12.2024)
9. Elazar D. J. Exploring Federalism. *University of Alabama Press* Tuscaloosa. 1987. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Exploring_Federalism.html (дата звернення: 02.12.2024)
10. Federalism. *Stanford Encyclopedia*. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/federalism/> (дата звернення: 03.12.2024)
11. Follesdal A. Federalism. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/federalism/> (дата звернення: 03.12.2024)
12. Nazism, fraud and Russian influence: Vlaams Belang MEP under investigation, but why? *The Brussels Times*. 06.07.2024. URL: <https://www.brusselstimes.com/1076987/nazism-fraud-and-russian-influence-vlaams-belang-mep-under-investigation-but-why> (дата звернення: 15.12.2024)

References:

1. Batanov, O. (2021). Federalizm u suchasnomu sviti: krytychnyi pohliad na problemy doktryny ta praktyky. [Federalism in the modern world: a critical view to the problems of doctrine and practice]. *Journal of the Kyiv University of Law*. No. 1. P. 71–80. [in Ukrainian].
2. Brailovska, K. (2019). Separatystski nastroi v sertsii Yevropy: chy isnuie zahroza isnuvanniu yedynoi Belhii. [Separatist sentiments in the heart of Europe: is there a threat to the existence of a united Belgium]. *Analichnyi tsentr ADASTRA*. URL: <https://adastra.org.ua/blog/separatystski-nastroyi-v-sercii-yevropi-chi-isnuie-zagroza-isnuvanniu-yedynoyi-belgiyi> (data zvernennia: 10.12.2024). [in Ukrainian].
3. Kliuchnyk, R.M., & Kryvoshein, V.V. (2011). Politychna kryza v Belhii ta perspektyvy yii vyrishennia. *Hrani*. [Politohiia Political crisis in Belgium and prospects for its resolution]. No 1 (75). P. 145–148. [in Ukrainian].
4. Klymenko, I. V., & Us., I. V. (2012). Ryzyky yevropeiskoho intehtatsiinoho proektu: vyklyky ta mozhlyvosti dlia Ukrainy [The risks of the European integration project: challenges and opportunities for Ukraine] Kyiv: NISD. [in Ukrainian].
5. Lobanov, A. U. Belhii rozpochavsia zakliuchnyi etap koalitsiinykh peremovyn. Internet vydania. [The final stage of coalition negotiations has begun in Belgium] LB.ua. Retrieved from https://lb.ua/world/2025/01/03/653429_.html (data zvernennia: 10.01.2025). [in Ukrainian].
6. Prysiazhniuk, M. (2024). Politychna dynamika v okremykh derzhavakh Yevropy u konteksti vyboriv 2024 roku: vplyv na pidtrymku Ukrainy. [Political dynamics in individual European countries in the context of the 2024 elections: impact on support for Ukraine]. *Analichnyi portal: Zovnishnia polityka Ukrainy*. 2024. Retrieved from <https://analytics.intsecurity.org/european-countries-elections-2024/> (data zvernennia: 24.12.2024). [in Ukrainian].
7. Romaniuk, N. (2014). Separatyzm yak zahroza natsionalnii bezpetsi Belhii. [Separatism as a threat to the national security of Belgium]. *Skhidnoevropeyskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky*. No 1. P. 87–89. [in Ukrainian].
8. Belgium's PM De Croo resigns after election defeat. *POLITICS*. Retrieved from <https://www.dw.com/en/belgian-pm-announces-resignation-after-difficult-evening/a-69318069> (data zvernennia: 24.12.2024) [in English].

9. Elazar, D.J. (1987). Exploring Federalism. University of Alabama Press Tuscaloosa. Retrieved from https://books.google.com.ua/books/about/Exploring_Federalism.html (data zvernennia: 02.12.2024). [in English].
10. Federalism. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/federalism/> (data zvernennia: 03.12.2024) [in English].
11. Follesdal, A. Federalism. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/federalism/> (data zvernennia: 03.12.2024). [in English].
12. Nazism, fraud and Russian influence: Vlaams Belang MEP under investigation, but why? The Brussels Times. Retrieved from <https://www.brusselstimes.com/1076987/nazism-fraud-and-russian-influence-vlaams-belang-mep-under-investigation-but-why> (data zvernennia: 15.12.2024) [in English].

Andriy Moroz. Belgian Federalism: features of formation, challenges and threats

The issue of international and national security is relevant for the functioning of the European space in recent years. The Covid-19 pandemic, the full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation, the strengthening of separatist sentiments, and the coming to power of extreme right forces following the results of the European Parliament elections in June 2024 – all this affects the political landscape of Europe and threatens both the functioning of a single European political vector and the state system of some countries. In particular, there is great interest in the functioning of federalism in Belgium as a country that acts as a symbol of the European Union and a united Europe, considering the spread of separatist currents, which are supported and promoted by third countries in order to solve their own geopolitical interests. The emphasis in the article is focuses on determining the conditions for the formation and functioning of Belgian federalism as the only option for solving the complex problem of interethnic relations and maintaining the territorial integrity of the state. And there is also identifies challenges and threats to the development of Belgian federalism, and outlines possible scenarios for its further existence in the context of the functioning of a united Europe.

Key words: federalism, the Kingdom of Belgium, Flanders, Wallonia, separatism.

Відомості про автора:

Мороз Андрій – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій, Державний університет «Київський авіаційний інститут».